

Keskkonnaministri määruse
„Valga maakonna looduse üksikobjektide kaitse alt väljaarvamine” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Eelnõukohane määrus on ette valmistatud looduskaitseseaduse § 10 lõike 6 alusel.

Eelnõukohase määrusega arvatakse kaitse alt välja üksteist Valga maakonnas asuvat üksikobjekti ja maastiku üksikelementi, mis ei oma looduskaitsest väärtust või on hävinud. Vastavate objektide kaitse alla võtmise otsuste kehtetuks tunnistamisel kohaldatakse looduskaitseseaduse § 13 lõike 1 kohast menetlust.

Eelnõu koostas Keskkonnameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Maarja Mägi (tel 680 7910, maarja.magi@keskkonnaamet.ee). Eelnõu looduskaitseseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust kontrollis Keskkonnameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (786 8371, taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi tegi Keskkonnameti üldosakonna jurist Maiu Paloots (tel 730 2244, maiu.paloots@keskkonnaamet.ee) ja keeleliselt on toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; e-post: siiri.soidro@tlu.ee). Objektide seisundit hindasid Urmas Roht, Taimo Aasma ja Reet Reiman.

2. Eelnõu sisu, kaitse alt välja arvamise põhjendus

Määruses käsitletud objektid on kaitse alla võetud enne Eesti Vabariigi taasiseseisvumist asjaomase ametiasutuse otsuse või käskkirjaga. Eesti Vabariigi taasiseseisvumise järel võeti kõik seni kaitse all olnud objektid riikliku kaitse alla. Tulenevalt Ülemnõukogu 23. veebruari 1990. a otsuse „Eesti NSV seaduse „Eesti looduse kaitse kohta” kehtestamine” punktist 4 laieneb alates 1990. a 15. märtsist looduse kaitse ja kasutamisega seotud suhetele, mis on tekkinud enne 1990. a 15. märtsi, Eesti NSV seaduse „Eesti looduse kaitse kohta” kehtivus. 9. juulil 1994 jõustunud Kaitstavate loodusobjektide seaduse § 30 lõige 6 sätestas, et kõik enne nimetatud seaduse jõustumist moodustatud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima kuni nimetatud seadusega sätestatud korras uue kaitse-eeskirja rakendamiseni niivõrd, kuivõrd need ei ole kehtiva seadusega vastuolus. Sisuliselt sama regulatsiooni seab ka kehtiva looduskaitseseaduse § 91 lõige 1, mille kohaselt enne selle seaduse jõustumist kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord jäävad kehtima, kuni nimetatud seaduse alusel uue korra kehtestamiseni või kaitsekorra kehtetuks tunnistamiseni. Vastavalt looduskaitseseaduse § 13 lõikele 1 kohaldatakse loodusobjekti kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamisel seaduse §-des 8 ja 9 loodusobjekti kaitse alla võtmise kohta sätestatud. Looduskaitseseaduse § 10 lõike 6 kohaselt võtab looduse üksikobjekti kaitse alla keskkonnaminister ja lähtudes eeltoodust ja haldusmenetluse seaduse § 68 lõikest 2 tunnistab senise kaitse-eeskirja või kaitsekorra kehtetuks samuti keskkonnaminister. Kehtetuks tunnistatakse kõik määruses nimetatud kaitse alt väljaarvatavate üksikobjektide kaitse alla võtmist puudutavate otsuste vastavad osad.

Tabel 1. Kaitse alt väljaarvamise põhjendused

Nr	Objekt	Asukoht	Põhjus
1.	Antsi tamm KLO4001226	Sangaste vald Lauküla	Puu oli kuivanud ja seest mädanenud ning murdumisohu tõttu väga ohtlik lähedalasuvatele hoonetele (asus õuealal). Maaomanik sai Keskkonnaametilt loa puu eemaldamiseks ja puu lõigati maha 2013. a kevadel.
2.	Anumägi KLO1000462	Karula vald Karula küla	Ala üldilme on suhteliselt rikutud, olles tugevasti mõjutatud inimtegevusest – lõunaosa läbib kõrgepingeliin, põhjaossa jääb majapidamine koos õueala ja ümbritseva majandusalaga, suures osas on ala kasutusel puiskarjamaana. Eeltoodust tulenevalt ei oma ala eksperdi hinnangul enam looduskaitse väärtust.
3.	Koikküla tamm KLO4000597	Taheva vald Koikküla	Hävinud tehnooldustööde käigus 2000. aastate alguses.
4.	Kolme kuninga mänd KLO4000660	Hummuli vald Hummuli alevik	Puu on väga halvas seisus ja oma ekspert Urmas Rohu hinnangul looduskaitse väärtust.
5.	Liivaku kask KLO4000700	Otepää vald Vana-Otepää küla	Murdunud 2000. aastate alguses, praeguseks hävinud.
6.	Lüllemäe sanglepp KLO4001129	Karula vald Lüllemäe küla	Puu murdus tormiga 2010. a suvel. Objekti hävimise on fikseerinud Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Reet Reiman 01.09 2010 kohapealse vaatluse käigus.
7.	Niklusemägi KLO1000547	Karula vald Kaagjärve küla	Eksperti hinnangul ei oma Niklusemägi väärtust riiklikult tasandil kaitstava üksikobjektina. Tegemist on tavalise metsaga kaetud künkaga Karula kõrgustiku servalal, kus kasvavad valdavalt jänsekapsa kasvukohale iseloomulikud liigid. Ala väärtust vähendavad ka seda läbivad rajad.
8.	Prigentimägi KLO1000070	Karula vald Karula küla	Eksperti hinnangul ei oma Prigentimägi väärtust riiklikul tasandil kaitstava objektina. Tegemist on suhteliselt lageda künkaga, mille tipuosa on kaetud segametsaga.
9.	Rahapettai KLO4000139	Karula vald Pugritsa küla	Puu on kohalike sõnul hävinenud. Välitööde käigus puud ei leitud.

10.	Ristipettai KLO4000332	Tõlliste vald Rampe küla	Puu oli kuivanud, seest õõnes ja murdumisohus, mistõttu puu oli kaotanud oma loodusväärtuse ning oleks peagi kaotanud ka kultuurilise väärtuse (puu oleks lähiaastatel mädanemise tõttu hävinud). Puu on maha lõigatud ja teisaldatud Eesti Rahva Muuseumi (ERM). Eesmärk on üksikobjekt konserveerida ja seada ERMi uude püsiekspositsiooni. Puu seisund oli halb. Kuna puu konserveerimine ja muuseumi toimetamine tagab edaspidi puu kultuurilise väärtuse säilimise, siis looduskaitsete piirangute säilimine puu kasvukohas pole enam vajalik.
11.	Sangaste hõbevaher KLO4000436	Sangaste vald Kurevere küla	Hävinud (2002. a andmetel)

Eelnõu kohaselt on määruses käsitletavaid kaitsealuseid üksikobjekte 11, neist 9 asub eramaal ja 2 objekti riigimaal.

3. Menetluse kirjeldus

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud menetluse käigus saadeti 18-le asjasse puutuvale kinnisasja omanikule, RMK-le, Valga linnavalitsusele, Taheva, Hummuli, Otepää, Karula, Sangaste ja Tõlliste vallavalitsustele ning Valga maavalitsusele teated tähtkirjaga. Kiri sisaldas teadet, et kui pretensioone ning ettepanekuid ei esitata, loetakse, et kinnisasja omanik on määruse eelnõu kooskõlastanud. Teade sisaldas ka infot, et avalikku arutelu ei toimu, juhul kui avaliku väljapaneku kestel ei tehta sellesisulist ettepanekut.

Määruse eelnõu esimene avalik väljapanek toimus 15. septembrist 4. oktoobrini 2010 Keskkonnaameti Valga kontoris ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Teated eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmusid väljaandes Ametlikud Teadaanded (10. septembril 2010), üleriigilises ajalehes Postimees (14. septembril 2010) ja kohalikus ajalehes Valgamaalane (14. septembril 2010). Avalikku arutelu ei toimunud.

Avalikustamise käigus esitas arvamuse Valga maavalitsus. Juhiti tähelepanu, et üksikobjektid on märgitud kohalike omavalitsuste kehtestatud üldplaneeringutes ja seepärast paluti teha tihedat koostööd kohalike omavalitsustega ning tagada, et muudatused saaksid valdade kehtestatud üldplaneeringutes ka kajastatud. Kuna looduskaitseaduse § 9 lõike 5 järgi saadetakse kõikidele asjasse puutuvatele kohalikele omavalitsustele vastavasisulised tähtkirjad, on koostöö kohalike omavalitsustega tagatud.

Peale avalikustamist esitas arvamuse Valgamaa muuseum, kes tegi ettepaneku peatada Ristipettai kaitse alla võtmise otsuse kehtetuks tunnistamise menetlus ning täiendavalt kaaluda selle otstarbekust. Ettepanekuga arvestati. Kõnealuse puu puhul on tegemist teadaolevalt Eesti vanima ristipuuga. Ehkki puu on kuivanud, on sellel säilinud kultuuriline väärtus. 2010. a otsustati, et puu jäetakse jätkuvalt kaitse alla.

Looduskaitseseaduse § 91 lõike 18 järgi tuleb korraldada uus avalik väljapanek, kui looduskaitseseaduse § 9 lõike 1 alusel algatatud pooleli oleva kaitse alla võtmise menetluse avalik väljapanek on toimunud rohkem kui kaks aastat enne 2013. aasta 1. maid, või kui menetluse ajal on asjaolud muutunud. Eelmisest avalikust väljapanekust on möödas rohkem kui 2 aastat.

Looduskaitseseaduse § 91 lõike 18 kohaselt tuleb korraldada uus avalik väljapanek vastavalt sama seaduse § 9 lõigetes 7–9 sätestatud korras ning kaitse alla võtmise menetluse läbiviijal tuli avaldada sama seaduse § 9 lõike 4 kohase teabega teade avaliku väljapaneku toimumise kohta Keskkonnaameti kodulehel, ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ning vähemalt ühes üleriigilise levikuga ajalehes ja kohalikus ajalehes.

Määruse eelnõu teine avalik väljapanek toimus 19. maist 13. juulini 2014 Keskkonnaameti Valga ja Võru kontoris ning asukohajärgsetes kohalikes omavalitsustes. Teated eelnõu avaliku väljapaneku kohta ilmusid väljaandes Ametlikud Teadaanded (13. mail 2014), üleriigilises ajalehes Eesti Päevaleht (16. mail 2014) ja kohalikus ajalehes Valgamaalane (15. mail 2014).

Avaliku väljapaneku ajal saabus Eesti Rahva Muuseumilt (edaspidi ERM) ettepanek teisaldada Ristipettai tema algsest asukohast, et see konserveerida ning seada Eesti Rahva Muuseumi uude püsiekspositsiooni.

ERMi sõnul oli Ristipettai teisaldamise küsimusse kaasatud mitmeid spetsialiste. ERM esitas 16. mail 2014 Keskkonnaametile ettepaneku (registreeritud Keskkonnaameti dokumendihaldussüsteemis 19. mail 2014 nr PVV 14-4/14/11492) Ristipedaja (KLO4000332) oma praegusest asukohast teisaldamiseks. Kuna Keskkonnaamet leidis, et tegemist on kohaliku kogukonna jaoks olulise objektiga, soovis Keskkonnaamet enne lõpliku seisukoha avaldamist ERMilt täiendavat infot selle kohta, et kohalikku kogukonda on informeeritud ja puu teisaldamiseks ERMi on nende nõusolek saadud.

ERM teavitas Keskkonnaametit, et Tõlliste Vallavalitsuse, Muinsuskaitseameti ja RMK nõusolek Ristipettai teisaldamiseks ERMi oli toetav (pigem oldi mures selle lõpliku hävimise pärast). Lisaks oli puu teisaldamise plaanist kirjutatud ajalehte Valgamaalane ja tehtud saatelõik TV3e, kuid nendele kajastustele avalikku vastuseisu ei kaasnenud.

Keskkonnaameti Põlva-Valga-Võru regioon, olles tutvunud asjaoludega oli seisukohal, et kaitsealuse objekti Ristipettai säilinud puuosa oli viimase paari aasta jooksul muutunud hävimis- ja murdumisohtlikuks, mistõttu looduslik ja kultuuriline väärtus oli nagunii hävimas.

Keskkonnaamet nõustus puu konserveerimisega ning ERMi uude püsiekspositsiooni seadmisega, kuna sellega tagatakse objekti säilimine ning võimaldatakse ka hiljem objektiga laiemalt tutvuda. Esimese avalikustamise järgselt tehtud otsust muudeti, Ristipettai võetakse kaitse alt maha. Ristipettai lisati uuesti eelnõusse, kuna looduskaitsekaitseliste piirangute säilitamine kunagises puu kasvukohas pole enam vajalik.

Peale määruse eelnõu uuendamist korraldati avalik arutelu. Arutelu toimus 9. septembril Valga maavalitsuse saalis. Teated eelnõu avaliku arutelu kohta ilmusid väljaandes Ametlikud Teadaanded (27. august 2014), üleriigilises ajalehes Eesti Päevaleht (29. august 2014) ja kohalikus ajalehes Valgamaalane (30. august 2014). Teade koos parandatud eelnõuga avaldati 1. septembril 2014 Keskkonnaameti kodulehel www.keskkonnaamet.ee ja teade koos viitega

eelnõu asukohale saadeti kohalikesse omavalitsustesse. Avalikul arutelul osales 6 inimest, eelnõu kohta ei esitatud vastuväiteid ega parandusettepanekuid.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Euroopa Liidu õigus ei reguleeri otseselt määruse eelnõus käsitletud küsimusi.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt makstakse looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt maamaksu vastavalt 50% maksumäärast. Sellega korrigeeritakse valdade eelarvesse laekuva ja riigi eelarvest kompenseerimist vajava maamaksu suurust. Kuna määrusega arvatakse nimetatud objektid kaitse alt välja, siis edaspidi maksavad nende kinnistute omanikud maamaksu vastavalt üldisele korrale.

Määruse jõustumisel suureneb saadav maamaksutulu Karula vallal 110 eurot, teistel valdadel jääb maamaksutulu muutus alla 3 euro.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigustvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium on kooskõlastanud oma 23.01.2015 kirjaga nr 1.1-10/00838-1 eelnõu märkusteta. Teised ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Mati Raidma
Keskkonnaminister

Andres Taliäär
Kantsler